BARLAI ERVIN

TERMELŐI ÁRRENDSZERÜNK NÉHÁNY PROBLÉMÁJA A FAIPARBAN

Különlenyomat a Közgazdasági Szemle 1955. évi 1. számából

BUDAPEST
1955

Különlenyomat a Közgazdasági Szemle 1955. évi 1. számából

OEE Könyvtár
Átvéve: 2021

Országos Erdészeti Egyesület
Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár
Leltári szám: 1509/2021.
Csoport szám: V
Példányszám: 5. III. V.

BARLAI ERVIN:

Termelői árrendszerünk néhány problémája a faiparban

Egy ideje többen fölvetik, hogy a minisztériumok, a vállalatok és a dolgozók érdeke gazdaságvezetési módszereink miatt olykor a népgazdaság általános érdekeivel ellentétesnek tűnik, mert a társadalom érdekeinek mellőzése sokszor közvetlenül előnyös a minisztériumoknak, a vállalatoknak és a vállalati dolgozóknak.

A termelői árrendszerről, gazdaságvezetésünk egyik legfontosabb pilléréről is egyre több szó esik. A megjegyzések rendszerint a következő négy kérdés köré csoportosulnak:

1. Termelői árrendszerünk némely népgazdasági ágban nem az anyaggal való takarékosságra, hanem *anyagpazarlásra* ösztönöz. Ez is egyik oka, hogy sok területen az alapanyagtermelés fejlesztésére irányuló nagy erőfeszítéseink és elért eredményeink ellenére is anyaghiánnyal küzdünk.

2. Termelői árrendszerünk hiányossága megnehezíti, hogy megítéljük, mely termékek termelése, *mely termelési ágak fejlesztése gazdaságos,* illetve gazdaságtalan a népgazdaság szempontjából. Ez a fogyatékosság különösen súlyosan kidomborodik az exportcikktermelési feladatok megállapításakor és az importanyagok hazai pótlásával kapcsolatos kérdések vizsgálatakor.

3. Termelői árrendszerünk hibái megnehezítik, hogy megállapítsuk: valamely termékfajta termelésének növelési lehetőségei közül népgazdasági szempontból melyik a legkedvezőbb, vagy hogy adott viszonyok közt *melyik egy-egy termék termelésének a népgazdaságilag legkedvezőbb technológiája.*

4. Termelői árrendszerünk egyes esetekben azt is akadályozza, hogy a gazdasági vezetők, a vállalati szakemberek megtanulják a szocialista gazdálkodás módszereit, hiszen éppen azt nem biztosítja, amit Sztálin a gazdasági tevékenység abc-jének nevezett: *a jövedelmezőség* mérlegelésének lehetőségét. A mostani termelői árrendszer olykor a népgazdasági károkat a gazdasági vezetők szempontjából eredménynek, a népgazdasági eredményeket pedig az ő szempontjukból kárnak tünteti föl.

Ezért hasznos és érdekes, ha elemezzük a fűrésziparunk termelésében legnagyobb mennyiségben előforduló lombfafűrészáruk termelői árrendszerét, s megkíséreljük, hogy az elemzés révén népgazdaságunk szempontjából esetleg hasznos következtetésekre jussunk.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

A termelői árrendszer hatása az anyagmegtakarításra

A mostani termelői árrendszerben a lombfafűrészáru árának megállapítása a vállalati önköltségre épül, a termelési költségek összetétele pedig a következő: a + b = ö (a = anyagköltség, b = munkabérköltség, ö = önköltség).

Ha az egyenletbe behelyettesítjük 1 m^3 fűrészáru termelési költségeinek számszerű értékeit, az eredmény: 419,25 + 92,41 = 511,66.

Ha a munkabérköltséget 100-nak tekintjük, akkor a bérköltség és az anyagköltség aránya: b : a = 100 : 453.

Eszerint ha a vállalat 1 százalékos anyagköltség-csökkentés útján 4,19 forinttal (tehát 419,25-ről 415,06-ra) akarja csökkenteni az anyagköltséget, akkor csak legföljebb 4,53 százalékkal (4,19 forinttal) több munkabért fordíthat erre a célra, mert különben az önköltség emelkedik.

(Az önköltség az első esetben: 419,25 + 92,41 = 511,66, a második esetben [419,25 — 4,19] + [92,41 + 4,19] = 511,66).

De az anyagkihasználás 1 százalékos javításához nem elég 4,19 forint pótlólagos bérköltség, mert ez csak 53 percnyi munkaidő bérköltségének felel meg.

Ismeretes, hogy fűrészelés közben a keretfűrészbe beakasztott fűrészlapok, a nagy megterhelés miatt elmozdulhatnak. Márpedig a fűrészlapok pontos beállításától függ a termelt fűrészáru vastagsági méreteinek pontossága és a fűrészelt felületek egyenletessége. Az elmozdulás méreteltérést és „görbe vágást", vagyis selejtet okoz. Ennek következtében a fűrész például 100 m^3 rönkből nem 68 m^3, hanem csak 67 m^3 fűrészárut termel, tehát az anyagkihasználás romlik. Pedig megvan a lehetőség, hogy az anyagkihasználás ne romoljék, hanem ellenkezőleg, javuljon. Például az üzem esetenkint 100 m^3 rönkből 69—70 m^3 fűrészárut is termelhet, ha különös szakértelemmel és gondossággal végzi a fűrészlapok előkészítését és beakasztását, továbbá, ha a beakasztott fűrészlapok beosztásának leginkább megfelelő átmérőjű rönköket válogat össze. De ha a keretfűrész görbén vág, s emiatt a fűrészlapokat ki kell cserélni, akkor legalább 120 percnyi munkaidő-„veszteség" (6 dolgozó/20—20 perc) keletkezik. Ez több, mint a pótlólagosan felhasználható 53 perc, tehát a pengecsere növeli az önköltséget. Az üzem inkább görbe, hiányos méretű fűrészárut (selejtet) termel, hiszen a bérköltség és az anyagköltség mostani aránya nem ösztönzi az anyagtakarékosság szempontjait is érvényesítő technológia alkalmazására.

Ha úgy alakítanánk át termelői árrendszerünket,* hogy a fűrészáruk árát a kiskereskedelmi árakból visszafelé számolt rönkárak alapján számítanánk, akkor a fűrészárutermelés a következő összefüggés szerint alakulna: a + b = ö, vagyis 1607 + 92,40 = 1699,40, a bérköltség és az anyagköltség aránya pedig b : a = 100 : 1737 lenne.

Ebben az esetben, ha 1 százalék (16,07 forint) anyagköltséget akarunk megtakarítani, akkor ebből a célból 17,37 százalékkal (16,07 forinttal) növelhetjük a munkabért az önköltség emelkedése nélkül. Az üzem ezzel a pótlólagos munkabérköltséggel (16,07 forint/m^3) már valóban csökkentheti az anyagköltséget, tehát rátér az anyagmegtakarítást biztosító technológiai eljárások alkalmazására. Ez az összeg ugyanis 203 perc munkaidő bérköltségének felel meg, vagyis többnek, mint az előző példában kimutatott 120 perc munkaidőszükséglet.

Ha az üzem a béralappal való takarékoskodásra törekszik, akkor a bércsökkentés forintösszegének megfelelő értékű anyagot pazarolhat el anélkül, hogy önköltsége növekednék. A mostani összefüggésben 10 százalék munkabérmegtakarítás esetén (ha b + a = 92,41 + 419,25 = 511,66, akkor [92,41—9,24] + [419,25 + 9,24] = 83,17 + 428,49 = 511,66),

* 1955. január 1-től néhány kísérleti üzemben meghonosítottuk az átalakított termelői árrendszert.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

az anyagköltség 2,2 százalékkal növekedhet.

Ha a fűrészüzem például 1,47 m^3 rönkből termel 1 m^3 fűrészárut, akkor a rönkár (223 forint/m^3) 327,80 forinttal szerepel az anyagköltségben (a többi a penge-, az olaj- stb. költség). 10 százalékos (9,24 forintos) munkabércsökkentés esetén a felhasznált rönkmennyiséget az üzem 1,502 m^3-re növelheti, mert ennek ára (334,95 forint), 2,2 százalékkal több, mint az 1,47 m^3 ára. A rönkre jutó pazarlás 7,21 forint. Pengére, olajra stb. még elköltheti az ezekre jutó anyagköltség (91,44 forint) 2,2 százalékát, 2,03 forintot. Eszerint az anyagköltség 9,24 forinttal növekedhet, s ez megfelel a munkabérköltség 10 százalékának.

Ellenben az előző példában említett 1,607 forintos anyagköltséggel (b + a = 92,4 + 1607 = 1699,4) számolva, 10 százalékos (9,24 forintos) bérmegtakarítás esetén az anyagköltség csak 0,56 százalékkal (9,00 forint) növekedhet; az üzem 1 m^3 fűrészáru termelésének rönkszükségletét 1,470 m^3-ről csak 1,475 m^3-re növelheti, mert különben az önköltség emelkedik.

10 százalékos munkabérmegtakarítás az első esetben 2,2 százalékos, a második esetben pedig 0,56 százalékos anyagpazarlást tesz lehetővé az *önköltség változása* nélkül.

A termelői árrendszer hatása a minőségre

A mostani termelői árrendszerben a fűrészáru minőségi osztályai közt átlagosan 70 forint a különbség. Ez 14 óra és 54 perc munkaidő bérköltsége. Tehát ha a vállalat a minőség javítása útján 70 forinttal akarja növelni a termelési értéket, akkor erre legfőbbet 14 óra és 54 perc munkaidő-többletet fordíthat. (419.25 + 92,41 = 511.66 II. osztályú fűrészáru és 419,25 + (92.41 + 70) = 511.66 + 70 = 581, 66. I. osztályú fűrészáru.)

A kiskereskedelmi árrendszerben a fűrészáruk minőségi osztályai közt lévő különbség átlagosan 530 forint, tehát a vállalat 70 forintos munkabérköltség-többlettel a pótlólagos kiadásnak (70 forint) *több mint hatszorosát* (530—70 = 460) látná viszont a termelési értékben (mert 1607 + 92,4 = 1699,4 II. osztályú fűrészáru; és 1607 + (92,5 + 70) + (530—70) = 1769,5 + 460 = 2229,5 I. osztályú fűrészáru).

A vállalatnak ebben az esetben érdeke, hogy rátérjen a minőségi termelésre.

A mostani árrendszer nem ösztönöz a minőség javítására. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a fűrészelt rönkök minőségi mutatója (átlagosan 1,9) jobb, mint a termelt fűrészáru minőségi mutatója (átlagosan 2,4).

A b : a arány (a munkabérköltség és az anyagköltség aránya) megszabja az üzem által alkalmazott *technológiai eljárást.* A b : a arány azonban üzemenkint és termésfajtánkint különböző. Minden b : a arányhoz *egy* olyan technológia tartozik, amelynek alkalmazása esetén az önköltség a legkisebb, de csak egy olyan b : a arány van, amely *optimális technológia esetén* a legkisebb önköltséget biztosítja.

A mostani termelői árrendszerünkben a helytelen b : a arány miatt

a) anyagmegtakarítás legnagyobbrészt csak önköltségnöveléssel érhető el, mert az anyagköltség olyan csekély, hogy a csökkentéssel elért megtakarítás nem fedezi az anyagmegtakarításhoz szükséges pótlólagos bérköltséget;

b) a béralapmegtakarítás viszonylag nagy anyagpazarlás esetén is önköltségcsökkenést eredményez;

c) a vállalatnak „előnyösebb", ha a minőség javítása helyett inkább a termelés mennyiségi növelését szorgalmazza;

d) optimális technológia alkalmazása esetén növekszik az önköltség. A legkisebb önköltséget rossz technológia alkalmazásával lehet elérni.

Összefoglalva: mai *faipari* árrendszerünk anyagpazarlást okoz. Ennek pedig legfontosabb oka a bérköltség és az anyagköltség torz aránya. Ezt igazolja a külföldi és a belföldi fafárak diszparitása is: 1 m^3 gömbfa

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

megtakarítását üzemeink 200—250 forinttal számítják, pedig 1 m³ gömbfa ennél jóval nagyobb vállalati önköltségű termék exportja ellenében importálható, s gömbfából importra szorulunk. De a mostani árrendszer folytán üzemeink nem érzékelik ezt.

A lombfa termelői árrendszerének szerkezete

1. Erdészet. A tervezett rönkárak a kitermelés tervezett vállalati önköltségével egyenlők. Ez az önköltség javarészt bérköltségből adódik, mert az erdészet mai termelési árrendszerében a tőár elsikkad, ugyanis az élőfa termelési költségei irreálisan kis önköltséghányadot alkotnak. A tőár 19,30 forint, de ez is eltűnik a vállalati veszteségben, pedig az élőfatermelés reális vállalati önköltsége a 19,30 forintnak többszöröse. Azoknak a költségeknek, amelyeket 80—100 éven át erdeink élőfaállományára fordítottunk, ki kellene fejeződniük a termelői árrendszerben is. A tőár nem szorítkozhat csak a kitermelés költségeire. A termelési értéknek és a kitermelés vállalati önköltségének egyenlőnek kellene lennie; csak a kitermelés folyamatában mutatkozó ingadozásokból keletkezik néhány százalékos nyereség vagy veszteség.

2. A fűrészipar önköltségi áron veszi az erdészettől a rönköket. (Kitermelési nettó ár + átlagos szállítási költség.) A termelt fűrészáru legnagyobb részét a Fűrészáru és Faanyag Nagykereskedelmi Vállalat kapja. A fűrészipar árainak egy része (a fűrészáru, a donga ára) 17—30 százalék forgalmi adót tartalmaz, más része (a fríz, a talpfa, a bányaszéldeszka ára) egyenlő az önköltséggel. A tervezett nettó termelési érték itt is egyenlő a tervezett önköltséggel, s ehhez képest a termelési tényezők ingadozásától függően 2 százalék az eltérés.

3. A Fűrészáru és Faanyag Nagykereskedelmi Vállalat a fűrészüzemektől átvett termékek árát átlagos fuvarköltséggel (65 Ft/m³) és 2 százalék kezelési költséggel növeli, amikor bruttó nagykereskedői áron számláz a kiskereskedelmi szerveknek (a Fűrészáru és Épületfa Értékesítő vagy a Tüzelőszer- és Építőanyagértékesítő Vállalatnak).

4. A Fűrészáru és Épületfa Értékesítő Vállalat és a Tüzelőszer- és Építőanyagértékesítő Vállalat a bruttó nagykereskedelmi árhoz 7 százalékot ad hozzá a kezelési költségek fedezése céljából. Így alakul ki a közületi fogyasztói ár. Magánfogyasztóknak az említett vállalatok árkiegyenlítést is felszámítanak; ez termékfajtánként változó: 1005—1457 Ft/m³; súlyozott átlagértékben 1265 Ft/m³.

Érvényes árrendszer
(1 m³ fűrészáru)

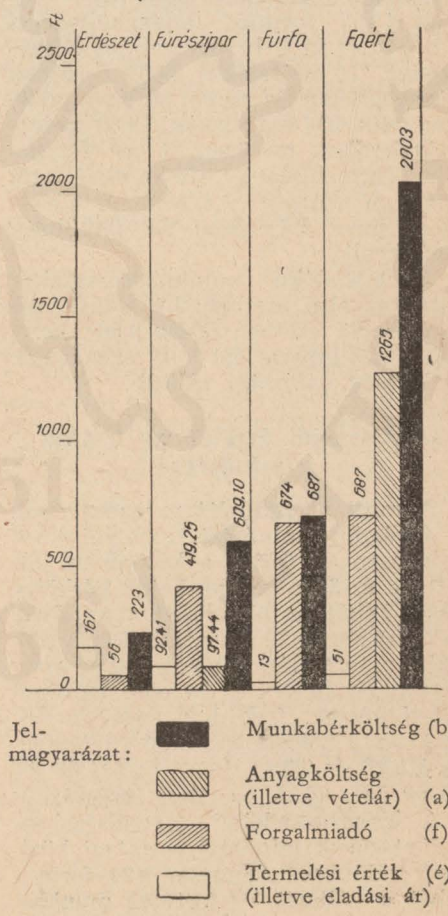

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

Ez az árrendszer tehát helytelenebb, mint termelői árrendszerünk általában, mert *nem tartalmazza az erdőgazdasági termelési költségek jelentős részét:* az élőfatermelés költségeit.

Vitatható, hogy helyes-e a fűrésziparban az a termelői árrendszer, amely *csak a termelés vállalati költségeit tartalmazza,* s nem helyesebb-e, ha *a társadalmi tiszta jövedelem ott realizálódik, ahol termelik,* vagyis ha az árarányok megközelítik a társadalmilag szükséges munkaráfordítások arányait.

A fűrészipar azonban nem csak fűrészárut termel, hanem vasúti talpfát, dongát, parkettfrízt és kis mennyiségű bútorlécet is. A termelés mennyiségi megoszlása a szükségleteknek és a lehetőségeknek megfelelően az egész termelés százalékában általában a következő:

lombosfűrészáru	63,
vasúti talpfa	15,
donga	10,
parkettfriz	12,
az egész mennyiség hulladékának feldolgozása . .	1,5

A munkabér és az anyagköltség aránya a fűrésziparban a mostani árakon

Megnevezés	Egység	Munkabér (b) forint	Anyagköltség (a) forint	b : a
Lombos fűrészáru	m^3	92,41	419,25	100 : 453
Vasúti talpfa	m^3	110,77	465,81	100 : 412
Donga	m^3	241,37	640,43	100 : 265
Parkettfriz	m^3	332,72	691,86	100 : 208
Hulladékfeldolgozás	m^3	471,51	739,74	100 : 157

Az árrendszer hatása a termelés technológiájára

	Lombos fűrészáru	Vasúti talpfa	Donga	Parkett-fríz	Hulladék-feldolgozás
1 százalékos anyagköltségcsökkentésre fordítható munkabér forintban	4,19	4,56	6,40	6,91	7,49
Az élőmunka százalékában	4,53	4,12	2,65	2,08	1,57
10 százalékos munkabércsökkentéssel az önköltség emelése nélkül lehetséges anyagpazarlás a felhasznált anyag százalékában...	2,20	4,81	3,77	2,42	6,35

Ezek a számok világosan megmagyarázzák, miért nem termelnek a fűrészüzemek anyagmegtakarítást biztosító technológiával, s miért törekszenek elsősorban béralapmegtakarításra; miért nem fordítanak elég gondot a minőség javítására.

Az üzemgazdasági helyzet az árrendszer átalakítása esetén

Árrendszerünk átalakításának az volna a célja, hogy a termeléssel arányos nyereség (állami akkumuláció) a termelés helyén jelentkezzék. Ezt elérhetnénk, ha a mai árrendszerben a FAÉRT-nél realizált árlefölözési hányadot (átlagosan 1265 forint/m^3) *a bérköltségek arányában* elosztanánk a termelési helyek közt. *Az így átalakított termelői árrendszer* a következő *előnyökkel* járna:

a) ösztönözne az anyagmegtakarítást biztosító technológiai eljárások alkalmazására, mert az üzem köbméterenkint 512 forint helyett 1700 forinttal számolná a termelt fűrészárut;

b) megszüntetné azt az állapotot, hogy hazánkban, amelynek viszonylag csekély az élőfakészlete és kevés az erdeje, a vállalatok közti elszámo-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

lás alapjául szolgáló faárak kisebbek, mint bármelyik szomszédos országban. Ezért ütközik akadályba a fát helyettesítő anyagok felhasználása, ezért nem terjed el például a beton-vezetékoszlop, a beton-sínpáralj használata, mert a faszerkezetek látszanak a leggazdaságosabbaknak, pedig valójában nem ez az igazság. Reális árak esetén kiderülne, hogy a fafelhasználás kevésbé gazdaságos, mint például a vasbeton alkalmazása.

Ez idő szerint azonban a 2,60 m hosszúságú tölgytalpfa ára 56 forint, a szabványos beton-sínpáralj pedig 65,10 forintba, az előfeszített beton-sínpáralj 104,10 forintba kerül. Nem csoda, ha nem terjed el a beton-sínpáralj használata;

c) biztosítaná, hogy a nyereség a termelés helyén és a termelés arányában jelentkezzék;

d) megszüntetné az üzem és a népgazdaság érdekei közt mutatkozó látszólagos ellentétet;

e) lehetővé tenné a reális önköltségszámítást.

Természetesen az új árrendszer meghonosításakor egyéb változtatásokkal is számolnunk kell.

a) Az árrendszer átalakításával párhuzamosan bizonyos változtatásokra volna szükség bér-, béralap-ellenőrzési és prémiumrendszerünkben, hogy ezek ne akadályozzák a helyes technológiára való áttérést. (Például keretfűrészkezelőink bérét most csak a felfűrészelt gömbfa*mennyiség* alapján állapítjuk meg. Emiatt a fűrészüzemek legfontosabb munkaeszközét kezelő dolgozók közvetlenül nem érdekeltek sem az anyag jó kihasználásában, sem a termelt fűrészáru jó minőségében, sőt: a bérrendszer inkább anyagpazarlásra ösztönzi őket.)

b) Át kellene dolgozni mai technológiai utasításaink jelentős részét. (Például legtöbb keretfűrészünk 20—30 éves. Új korukban ezeket a keretfűrészeket műszakilag meghatározott előtolásra méretezték. Azóta romlott a keretfűrészek műszaki állapota, technológiai utasításainkban mégis nagyobb előtolásokat szabunk meg. Ez a technológiai utasítás ellentmond a minőségi követelményeknek.)

c) Változtatnunk kellene tervezési módszerünkön, hogy ezzel is biztosítsuk az új árrendszer anyagmegtakarításra ösztönző hatását. (Például, ha a vállalat rátér a hulladékfeldolgozásra, amelyben — a nagy bérhányad miatt — kicsi a termelékenység, akkor a vállalati termelékenység csökken. A hulladékfeldolgozás népgazdasági szempontból elsőrendű érdek, a vállalatnak azonban hátrányos.)

Az átalakított árrendszer a következőképpen ábrázolható grafikusan:

A nyereség helyes elosztásával képzett árrendszer
(1 m³ fűrészáru)

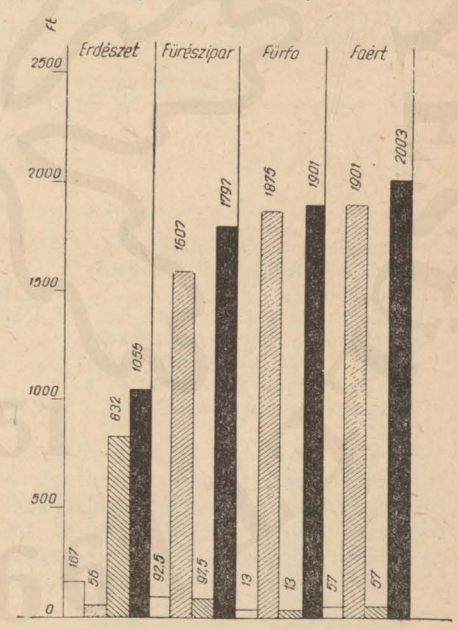

Jelmagyarázat:
- Munkabérköltség (b)
- Anyagköltség (illetve vételár) (a)
- Forgalmiadó (f)
- Termelési érték (illetve eladási ár) (é)

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

Az árrendszer üzemgazdasági jellemzői

Megnevezés	Egység	Munkabér (b) forint	Anyagköltség (a) forint	b : a
Lombos fűrészáru	m^3	92,50	1607	100 : 1737
Vasúti talpfa	m^3	110,77	1674	100 : 1511
Donga	m^3	241,27	2958	100 : 1226
Parkettfríz	m^3	332,72	2722	100 : 818
Hulladékfeldolgozás	m^3	471,51	3201	100 : 679

Az árrendszer hatása a termelés technológiájára

	Lombos fűrészáru	Vasúti talpfa	Donga	Parkett-fríz	Hulladék-feldolgo-zás
1 százalék anyagköltségcsökkentésre fordítható munkabér forintban	16,07	16,74	29,58	27,22	32,01
Az élőmunka százalékában	17,37	15,11	12,26	8,18	6,79
10 százalékos munkabércsökkentéssel lehetséges anyagpazarlás az önköltség emelése nélkül a felhasznált anyag százalékában	0,57	0,66	0,81	1,22	1,47

Nyilvánvaló, hogy ez a megoldás sokkal inkább előmozdítaná a kívánatos üzemgazdasági helyzet elérését, mint a mostani árrendszer.

A mostani és az átalakított árrendszer hatása a termelés technológiájára

	A mostani árrendszerben	Az átalakított árrendszerben
1 százalékos anyagköltségcsökkentésre fordítható munkabér forintban	4,2	16,07
Az élőmunka százalékában	4,5	17,37
10 százalékos munkabércsökkentéssel lehetséges anyagpazarlás az önköltség csökkenése nélkül a felhasznált anyag százalékában	2,2	0,57

A minőségjavítást és az anyagmegtakarítást biztosító legfontosabb fűrészüzemi munkanemek: a rönkosztályozás, a fűrészáru osztályozása és a fűrészáru máglyázása.

A fűrészüzem rönkosztályozás útján megjavíthatja a fajlagos anyagkihasználást, a fűrészáru osztályozása útján kedvezően alakíthatja a termék minőségének mutatóját, a fűrészáru máglyázásával pedig mérsékelheti az anyag tárolásával kapcsolatos károkat. Ha a fűrészüzem ezekkel a munkanemekkel egy százaléknyi anyagköltséget akar megtakarítani az önköltség emelkedése nélkül, akkor az 1 m^3 fűrészáru termeléséhez szükséges rönkosztályozásra a mostani árrendszerben 3,4 percet, az átalakított árrendszerben 13 percet, a fűrészáru osztályozására 1,7 perc helyett 6,6 percet, fűrészárumáglyázásra pedig 4,5 perc helyett 17,4 percet fordíthat.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

Az átalakított árrendszer alkalmazásával elérhető eredmények

Az átalakított árrendszer hatására a fűrésziparban ugyanannyi rönkmennyiségből több és jobb minőségű készárut lehetne termelni.

A Faipari Kutató Intézet két évig foglalkozott a fajlagos anyagnormák tudományos módszerekkel való megállapításával, s egy évig tartott üzemi kísérletekkel ellenőrizte eredményeit. Az Intézet eredményei és tapasztalatai szerint a termelés mutatószámai a mai műszaki és egyéb adottságokkal, megfelelő munkabéralap esetén a következőképpen javulnának:

	A termék minőségi mutatójának javulása	Az anyagkihasználás javulása (százalék)	A munkabértöbblet
Fűrészáru	0,4	2	20 Ft/m³
Talpfa	0,5	3	30 Ft/m³
Donga	—	2	40 Ft/m³
Friz	0,6	3	60 Ft/m³
Hulladék	—	2,5	55 Ft/m³

100 m³ rönk feldolgozásának alakulása	A mostani árrendszerben százalék	m³	Az átalakított árrendszerben százalék	m³
63 m³ rönkből	68,8 fűrészáru	= 43,34	70,8 fűrészáru	= 44,60
15 » »	69 talpfa	= 10,35	72 talpfa	= 10,80
10 » »	32 donga	= 3,20	34 donga	= 3,40
12 » »	41,5 fríz	= 4,98	44,5 fríz	= 5,34
Hulladékfeldolgozás	1,5	= 1,50	4	= 4,
	Összesen	63,37		68,14

	A 100 m³ rönkből termelt többlet	
	m³	forint
Fűrészáru	1,26	2 293
Talpfa	0,45	870
Donga	0,20	640
Fríz	0,36	1 164
Hulladékfeldolgozás	2,50	9 180
Összesen	4,77	14 147

A fenti termelési értéknövekedéshez szükséges munkabértöbblet:

63 m³ rönkből fűrészárutermeléshez	á 20 Ft	1 260 Ft
15 m³ rönkből talpfatermeléshez	á 30 Ft	450 Ft
10 m³ rönkből dongatermeléshez	á 40 Ft	400 Ft
12 m³ rönkből fríztermeléshez	á 60 Ft	720 Ft
100 m³ rönk hulladékának feldolgozásához	á 55 Ft	5 500 Ft
	Összesen:	8 330 Ft

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

Ha a termelési értéknövekedésből levonjuk a munkabértöbbletet (14,147 forint — 8,330 forint), a jobb anyagkihasználás révén nyert termelési értéknövekedés: *5817 forint/100 m³*. Mivel a fűrészipar 1954-ben 345 000 m³ lombfarönköt dolgoz fel, ez a többlet *20 126 820 forint*. A termékben mutatkozó többlet pedig (100 m³-ként 4,77 m³) összesen: *16,504 m³*. Ezt a mennyiséget most külföldről kell importálnunk.

A 16,504 m³ termék értéke importvonatkozásban jóval nagyobb, mint a termeléséhez felhasznált mintegy 29 millió forint munkabértöbblet (100 köbméterenként 8330 forint).

(A kép azonban még nem teljes, mert csak a lombfűrészáru feldolgozását mutatja meg. A fűrészipar feldolgoz tekintélyes mennyiségű fenyőrönköt is, továbbá a lemezipar is készít lombfarönkből lemezárut. Ezekben az iparágakban az átalakított árrendszer révén bizonyára hasonló eredményeket érhetnénk el.)

A mostani árrendszerben csak veszteséggel termelhetnénk ezt a szelvényárutöbbletet, mert a mai áron a termelési értéknövekedés 100 m³-enkint:

1,26 m³ fűrészáru	à	540 Ft =	680 Ft
0,45 m³ talpfa	à	600 Ft =	270 Ft
0,20 m³ donga	à	880 Ft =	176 Ft
0,36 m³ fríz	à	1 060 Ft =	382 Ft
2,50 m³ hulladék	à	1 210 Ft =	3 025 Ft
		Összesen:	4 533 Ft

Ez az eredmény azonban, mint az előbb láttuk, csak 8330 forint munkabértöbblettel érhető el, tehát a *veszteség* 3797 forint/100 m³; az 1954-ben feldolgozott egész gömbfamennyiségre vetítve pedig 13 137 620 forint. A mostani árakon a 29 millió forint bérköltség ellenében nem sokmillió devizaforint-megtakarítás, hanem veszteség keletkezik. Ezenkívül *látszólag* romlik a vállalati önköltség, s csökken a termelékenység.

Az átalakított árrendszer javítaná a felhasználóipar anyagnormáit is. Nem húnyhatunk szemet afölött sem, hogy a legutóbbi időben a felhasználóipar (a bútoripar, a vagon- és hajóépítőipar, az épületasztalosipar stb.) fajlagos anyagfelhasználási normái jelentősen (20—40 százalékkal) emelkedtek. Ez pedig a felhasznált fűrészáru minőségének romlása miatt következett be. Különösen a méretek állandósága és a felület simasága tekintetében fordulnak elő hibák. Például a 48 mm vastagságú fűrészáruk közt gyakran találhatók 44—52 mmes darabok, sőt előfordul, hogy ugyanannak, a fűrészáru-darabnak az egyik vége 46 mm, a másik 50 mm. A felület gyakran hullámos, durva megmunkálású. A felhasználó iparnak a fűrészáru felületeiből sima és sík felületeket kell készítenie. Minél egyenlőtlenebb a fűrészáru mérete, s minél durvább a felülete, annál több gyalulási veszteséggel jár a megmunkálása.

Ez a kérdés külön tanulmányt érdemel. E cikk csak azt kívánta bebizonyítani, hogy ha a fűrésziparban anyagmegtakarítást akarunk elérni, akkor gondosan kell tanulmányoznunk termelői árrendszerünk hatását, s úgy kell alakítanunk ezt az árrendszert, hogy *az anyaggal való takarékoskodás az üzemek szempontjából is előnyös, ne pedig hátrányos legyen.*

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET / 1866 / 1851

A kiadásért felel: Az Akadémiai Kiadó igazgatója

Budapesti Szikra Nyomda, V., Honvéd-u. 10. — 5615 — Felelős vezető: Lengyel Lajos

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2022. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/127/2022.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI EGYESÜLET
1851
1896

A kiadásért felel? Az Akadémiai Kiadó igazgatója

Budapesti Szikra Nyomda, V., Honvéd u. 10. — 5615 — Felelős vezető: Lengyel Lajos